

منظور از شناخت حضرت زهرا چیست و تأثیر این شناخت بر زندگی ما چه خواهد بود؟

ضرورت شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و تأثیر شناخت ایشان بر سبک زندگی ما

بارها این سخن به گوش همه ما رسیده که حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) برای همگان الگو هستند و باید ایشان را بشناسیم؛ اما چرا نسبت به شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) این همه تأکید وجود دارد؟ آیا شناخت ایشان در زندگی ما اثری دارد و تغییری در آن ایجاد می‌کند؟ اصلاً منظور از شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) چیست، مگر ما ایشان را نمی‌شناسیم؟ آیا در کنار شناخت باید مؤلفه دیگری هم وجود داشته باشد؟

حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) یکی از الگوها و متخصصین معصومی هستند که شناخت و برقراری ارتباط با ایشان درهای زیادی را به روی ما باز می‌کند، اگر این حقیقت را بپذیریم که حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیها) مادر حقیقی ما هستند و باور داشته باشیم هر مادر بهترین جایگاه را برای فرزندان خود می‌خواهد، دیگر برای رساندن خود به ایشان و کسب یاری از محضرشان لحظه‌ای تردید نخواهیم کرد.

طی قرن‌های متمادی دانشمندان و مکاتب مختلف در قالب تعریف‌های انسان‌شناسی جنبه‌های مختلفی از زندگی انسان را مورد مطالعه قرار داده‌اند. در هر مکتب فکری دانشمندان با توجه به تعریفی که از انسان داشته‌اند، یک یا چند مورد از جنبه‌های وجود ما را مهم‌تر دانسته‌اند. تعداد زیادی از این مکاتب انسان را تنها در بعد جسمانی خلاصه می‌کنند، اما شواهد بسیاری وجود دارد که ثابت می‌کند، پرداختن به امور مختلف مادی نمی‌تواند حس کمال‌گرایی ما را اشباع و خودمان را آرام کند.

ما تا زمانی که بخش انسانی و اصلی وجودمان را به رسمیت نشناخته باشیم و خودمان را به عنوان یک انسان معنا نکرده باشیم، گمشده‌ای داریم که حتی رجوع به معنویت هم نمی‌تواند جای خالی آن را برایمان پر کند؛ چون معنویت خوراک بخش انسانی وجود ماست و با هر دید دیگری که به سراغ معنویت برویم، بی‌فایده خواهد بود. به همین دلیل است که حتی تلاش‌هایی مانند ایمان‌درمانی^۱ هم برای انسان امروز بی‌فایده بوده است.

¹ Faith therapy

در این مقاله سعی می‌کنیم با توجه به بحث تقدم وجودی حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) به مسئله شناخت و ارتباط با ایشان بپردازیم، فواید ارتباط و پیامدهای دوری از ایشان را بررسی کنیم و با بررسی یکی از مهم‌ترین ابعاد وجودی ایشان یعنی بُعد انقلابی، مهم‌ترین وظایف خود را در دوران کنونی بشناسیم و به سوی اقدام عملی قدم برداریم.

برخی از اثرات شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و ارتباط با ایشان

قاعده‌ای بسیار مهم درباره خلقت این است که تقدم وجودی هر مخلوقی، نشانه شدت وجودی و درجه بالاتر آن است². بر اساس کلام حضرت رسول (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) که می‌فرمایند نور فاطمه (سلام‌الله‌علیها) قبل از خلقت زمین و آسمان واقع شده است³، حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) درجه وجودی بالاتری نسبت به همه مخلوقات دارند و بر همه مخلوقات اثر دارند؛ زیرا هر موجودی که در درجه وجودی بالاتری است، مراتب پایین‌تر به‌طور کامل در احاطه و تحت تأثیر او هستند. قطعاً برقراری رابطه با چنین وجودی می‌تواند بر ما اثر بگذارد. وجودی که سرشار از نورانیت است، حتماً ما را هم نورانی می‌کند و بالا می‌برد، اما لازمه برقراری رابطه با حضرت زهرا، شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و جایگاه ایشان در نظام خلقت است.

شاید در نگاه بسیاری از افراد معصومین (علیهم‌السلام) از جمله حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) شخصیت‌هایی دور از دسترس هستند که فقط می‌توان از فضائل و بزرگی آن‌ها سخن گفت و نمی‌توان حقیقت وجود آن‌ها را لمس کرد، اما حقیقت چیز دیگری است. در زیارت‌نامه‌هایی مانند زیارت جامعه کبیره به مقام‌های اهل بیت (علیهم‌السلام) اشاره می‌شود. اولین برداشت این است که آن جایگاه‌ها به این بزرگواران اختصاص دارد و ما با خواندن زیارت‌نامه فقط از این حقیقت آگاه می‌شویم، اما برداشت حقیقی‌تری که وجود دارد این است که در هر یک از فرازهای ادعیه در واقع خود ما به این مقام‌ها فراخوانده می‌شویم، به این معنا که ما

طاهرزاده، اصغر، مقام لیل‌التقدیر حضرت فاطمه علیها‌السلام، ص 21²

ابن بابویه، محمد بن علی، معانی الاخبار، ص ۳۹۶³

هم قابلیت رسیدن به چنین جایگاهی را داریم، که نمونه آن فرازی از زیارت عاشورا است که در آن عرض می‌کنیم: «أَسْأَلُهُ أَنْ يُبَلِّغَنِي الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ؛ و از او می‌خواهم که مرا برساند به مقام ستوده‌ای که برای شما نزد خداست.» شناخت، باور و پذیرش چنین جایگاهی اثرات بسیار زیادی بر زندگی ما دارد، اگر ما مقام خود را کمتر از این جایگاه بدانیم، کوچک و ضعیف می‌مانیم و فشارهای دنیا و مسائل زندگی می‌توانند ما را حقیر و غمگین کنند، درحالی‌که با شناخت جایگاه حقیقی‌مان، هرگز به خود اجازه کوچک شدن در برابر دنیا را نمی‌دهیم و برای امور دنیایی غصه نمی‌خوریم. غم، اضطراب، ناامیدی، احساس ضعف، پوچی، باخت، بدبختی و تاریک شدن دنیا همیشه زمانی به سراغ انسان می‌آید، که قیمت خود و امید به آینده را از دست داده باشد. گاهی برخی افراد با وجود اعتقاد به اصول اسلام، آخرت و جایگاه بلندی که در انتظار آن‌هاست، خود را در بن‌بست می‌بینند و حتی ممکن است دست به خودکشی بزنند؛ خودکشی و احساس پوچی و غم، نشانه ضعف در خودشناسی، ندیدن آینده و گم کردن مسیر است.

با توجه به تقدم وجودی حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) بر همه مخلوقات، ایشان بر کل عالم اشراف دارند و از همه موجودات بالاتر هستند، از جمله این موارد می‌توان به برتری و اشراف ایشان بر عالم شیاطین و ملائکه اشاره کنیم، بنابراین اگر بخواهیم ارتباط خود را با فرشته‌ها بیشتر کنیم یا در مقابل حمله‌های راست، چپ، جلو و عقب شیاطین بایستیم، باید بر آستان مقدس حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) وارد شویم.

شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و در پی آن انس با ایشان باعث می‌شود دروازه‌های عالم فرشتگان به قلب ما باز شود، از حمله‌های شیاطین مطلع شویم و بفهمیم شیاطین چه افکاری را به ما تحمیل می‌کنند؛ در نتیجه آن افکار منفی را به زبان نمی‌آوریم و منشأ اثر قرار نمی‌دهیم. به‌طور کلی از اثرات چنین شناخت و ارتباطی می‌توان به داشتن یک زندگی شاد، آرام، پر از امید و آینده‌ای روشن اشاره کرد.

شرط رسیدن به مقام حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها)

انتساب افراد به یک گروه، فرقه، مجموعه و حتی یک عقیده در صورتی صادقانه است که این نسبت در مواردی مانند ظاهر، سبک زندگی، گفتار و رفتار آنان نمایان باشد. عضویت در حزب یک امام و معصوم هم یعنی انسان از نظر شخصیت، مقام، تفکر، آرمان، آرزو و دغدغه همانند آن معصوم و امام شود؛ بنابراین اگر ما بخواهیم عضو حزب و در زمره پیروان حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و به اصطلاح فاطمی مسلک باشیم، باید این نکته را در انتخاب‌ها، موضع‌گیری‌ها، ارتباط‌ها و چینش‌های فکری خود لحاظ کنیم و بروز دهیم.

سریع‌ترین راه برای رسیدن به جایگاه حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیها) حضور در دغدغه‌های حاکمیتی ایشان و رها کردن دغدغه‌های جمادی، گیاهی و حیوانی روی زمین است؛ چون تعلقات دنیوی مانع صعود انسان می‌شود. همه اهل بیت (علیهم‌السلام) و حضرت صدیقه طاهره (سلام‌الله‌علیها) ما را به مقام خود دعوت می‌کنند، ولی ما به شرطی با یاری ایشان به این مقام می‌رسیم که نسبت به جایگاه این بزرگواران بصیرت و آگاهی داشته باشیم و تصمیم جدی برای رسیدن به آن بگیریم. از سوی آن بزرگواران هیچ منعی وجود ندارد؛ بلکه در بسیاری از موارد مشکل از طرف خودمان و همچنین شهوت‌های دنیایی است که به ما اجازه شدن و رسیدن نمی‌دهند.

اگر ما در دعا‌های خود رسیدن به مقام محمود را درخواست کنیم، ولی در عمل حاضر به هزینه کردن در بخش‌های جمادی، گیاهی، حیوانی و عقلی مانند صرف مال، وقت، دانش، اعتبار و آبروی اجتماعی خویش نباشیم، در حقیقت خود را مسخره کرده‌ایم. حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) کسی بودند که تمام جان و دارایی خود را در عرصه دفاع و یاری از امام زمان خویش به میدان آوردند، اگر ما می‌خواهیم شبیه ایشان باشیم، باید در راه دفاع از امام زمان خود از هیچ تلاشی فروگذار نکنیم.

بُعد انقلابی شخصیت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها)

شخصیت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) دارای ابعاد مختلفی است که توجه به هر بُعد بخشی از نیازهای ما را تأمین می‌کند؛ برای نمونه در تعیین هدف و مسیر یک جامعه الهی، توجه به بُعد انقلابی و اقدامات عملی ایشان بسیار راهگشا خواهد بود. تمام سخنان و اعمال حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) در دفاع از ولایت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) آغاز سیری است که به بلندای تاریخ و تا زمان تحقق دولت کریمه آخرالزمان ادامه خواهد داشت.

حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیها) فقط نگران احوال جامعه زمان خود نبودند، ایشان با توجه به نقش تدبیری خود در عالم، تاریخ را به بلندای حضور تمام فرزندان خود بر این کره خاکی می‌دیدند و نگرانی ایشان از سخت شدن مسیر حرکت انسان‌ها برای رسیدن به مقام محمود بود. مسیری که پیمودن آن در شرایطی که رهبری جامعه به دست فردی غیرمتخصص باشد، بسیار سخت خواهد بود. حضرت زهرا تدبیر کننده مسیر حرکت تاریخ به سمت تشکیل حکومت صالحان بودند.

دغدغه و رفتار حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) در دفاع از امام زمان خود و جلوگیری از حذف متخصص معصوم از جامعه، الگویی برای همه پیروان ایشان است. زن بودن، جوانی، بارداری، احتمال یتیم شدن فرزندان و تنهایی همسر هیچ‌کدام نتوانست مانعی برای ایشان شود، زیرا ایشان نگران یتیمی میلیاردها انسان در طول تاریخ بودند. حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیها) می‌دانستند فقط یک متخصص معصوم و انسان کامل می‌تواند نیازهای اساسی دنیایی و آخرتی بشر را تأمین کند و مسیر زندگی آنان را در جایگاه تخصصی خود به جریان بیندازد.

بشر در هزار و چند صد سال گذشته به خوبی دریافته است که در نبود متخصص معصوم هیچ‌یک از نیازهای جمادی، گیاهی، حیوانی، عقلانی و فوق عقلانی او تأمین نمی‌شود و از فساد، انحراف و تباهی در همه ابعاد وجودی خود رنج‌های جسمی و روحی می‌برد. دنیا در نبود انسان کامل با فقر، فساد، ظلم، جنایت، خون‌ریزی، جنگ، خودکشی، غصه، جنون، طلاق، یتیمی و گرفتاری‌های متعدد دست و پنجه نرم می‌کند؛ به طوری که هیچ شخصی و خانواده‌ای از این مشکلات آسوده نیست.

اُمّه (علیه‌السلام) در طی تاریخی 250 ساله هرکدام به روش خود این هدف را دنبال می‌کردند. بعد از دوران غیبت امام مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) وظیفه تمدن‌سازی بر دوش پیروان حقیقی دین اسلام قرار گرفته و این وظیفه تا روزی که دولت کریمه امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) تشکیل شود، بر دوش همه ما سنگینی می‌کند.

امام خمینی نمونه‌ای تاریخی هستند که با شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و الگوگیری از شخصیت و اقدامات ایشان، انقلاب اسلامی را بنیان نهادند و در راستای همان سیر جاری فرمودند: این انقلاب محدود به ایران نیست و شروع انقلابی به پرچم‌داری حضرت حجت (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) است.⁴

اگر ما هم به دنبال الگوپذیری از حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) هستیم، باید در حوادثی که برای ما و جامعه‌مان رخ می‌دهد، رسالت خود را به درستی پیدا کنیم و آن را به عهده بگیریم؛ همچنین با توجه به موقعیتی که در خانواده و جامعه خود داریم، با بهترین موضع‌گیری و بر اساس منطقی که بزرگان دین به ما یاد داده‌اند، در رساندن خود، خانواده و جامعه‌مان به هدف نهایی که خداوند برای ما ترسیم کرده است، سهم و نقشی را ایفا کنیم. یکی از بزرگ‌ترین درس‌های مکتب فاطمی این است که اگر حق را تشخیص دادیم ولی مخالفانش زیاد بودند و در دفاع از آن خود را در اقلیت دیدیم، باز هم پا پس نکشیم و بزرگ‌ترین وظیفه خود یعنی حق‌گویی و حق‌طلبی را انجام دهیم.

در این مقاله به این حقیقت اشاره کردیم که معصومین (علیه‌السلام) و حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) ریشه و اصل انسان هستند و رسیدن به جایگاه آنان امر محالی نیست؛ همین حقیقت باعث می‌شود ما خود را در برابر دنیا و غصه‌های آن کوچک ندانیم و تحقیر نشویم. حضرت زهرا مادر آسمانی و مادر حقیقی همه ما هستند، مادری که مشتاقانه ما را به مقام خود دعوت می‌کند و در آرزوی رسیدن ما به بالاترین مقام‌های انسانی زندگی یک یک ما را تدبیر می‌منند، به شرطی که مقام ایشان را شناخته و جایی برای تدبیر ایشان در زندگی خود باز کنیم.

خمینی، روح‌الله، صحیفه امام، ج 21، ص 327⁴

تقدم وجودی حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیها) منجر به اشراف ایشان بر تمام عوالم و مخلوقات شده است و در نتیجه انس و ارتباط با ایشان می‌تواند ما را هم در بسیاری از زمینه‌ها از جمله برقراری رابطه با عالم فرشتگان و غلبه بر شیاطین توانمند سازد. شبیه شدن به حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) و قرار گرفتن در زمره پیروان ایشان دارای شرایطی است، از جمله این که چنین انتسابی باید در رفتارها، ارتباطها، انتخابها و سبک زندگی ما آشکار باشد. کسی که قصد دارد به جایگاه ایشان برسد نباید اجازه دهد تعلقات دنیایی و مراتب پایینی وجودش او را زمین‌گیر کنند. در میان ابعاد وجودی حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) به بعد انقلابی اشاره کردیم؛ یکی از مهم‌ترین درس‌های ایشان برای تمام پیروان خویش در طول تاریخ، دفاع از ولایت در هر شرایطی است. هر کدام از ما با توجه به توانایی، استعداد و دارایی‌ها خود باید به دفاع از امام زمان خویش پردازیم؛ البته لازمه چنین اقدامی، داشتن دغدغه‌هایی هم‌مرتبه با دغدغه‌های بزرگ و تمدن‌سازانه حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیها) است.

شناخت حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها)، مطالعه سیره و بررسی اقدامات ایشان مانند چراغی است که در تمام لحظه‌های تاریک و روشن تاریخ و پستی و بلندی‌هایی که هر جامعه با آن مواجه می‌شود، راه را روشن می‌کند. آنچه بیان کردیم، قطره‌ای از اقیانوس وسیع و عمیق شخصیت مادرمان حضرت صدیقه طاهره (سلام‌الله‌علیها) بود. در مقاله‌های بعدی به جایگاه بلند ایشان در نظام خلقت بیشتر می‌پردازیم.